

Edip Uzundal

Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, Tokat/Türkiye
Asst. Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Arts and Sciences, Tokat/Türkiye

eposta: edip.uzundal@gop.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-3923-546X> - RorID: <https://ror.org/01rpe9k96>

Atıf/Citation: Uzundal, Edip. 2026. Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 14/1, 381-406.

<https://doi.org/10.33692/avrasyad.1811653>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi /Received:	27.10.2025
Kabul Tarihi/Accepted:	19.02.2026
Yayın Tarihi/Published:	15.03.2026

TEMETTÜTÂT DEFTERLERİ'NE GÖRE ZÜNNUNABAD KAZASI'NDA SOSYO-EKONOMİK DURUM

Öz

Bu çalışma, Osmanlı taşra tarihinin önemli bir örneği olarak XIX. yüzyıl ortalarında Zünnunabad Kazası'nın sosyo-ekonomik yapısını Temettütât Defterleri üzerinden incelemektedir. Tanzimat reformlarının ardından gerçekleştirilen gelir temelli sayımlar, Osmanlı mali sisteminde köklü bir dönüşüm sürecini başlatmış; bireylerin mülk, üretim ve gelir durumlarının kayıt altına alınmasıyla devletin taşra üzerindeki mali denetimi güçlendirilmiştir. Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivleri'nde yer alan Temettütât Defterleri'nden elde edilen veriler, Zünnunabad Kazası'na bağlı 21 köyde toplam 458 hanenin ekonomik faaliyetlerini, meslek dağılımlarını, ziraî üretim biçimlerini, hayvancılık gelirlerini ve vergi yükümlülüklerini ayrıntılı biçimde yansıtmaktadır. Elde edilen bulgulara göre kazanın ekonomik temelleri ziraat ve hayvancılığa dayanmaktadır. Buğday ve arpa üretimi temel geçim kaynağını oluştururken, bağcılık, bostancılık ve arıcılık faaliyetleri ek gelir kaynakları olarak dikkat çekmektedir. Figani ve Elvan Çelebi köyleri yüksek üretim kapasitesiyle öne çıkarken, Hızır ve Körücek gibi küçük yerleşimlerde üretim sınırlıdır. Arazi dağılımı incelendiğinde mezru (ekili) ve gayrimezru (ekilmemiş) alanlar arasındaki dengesizlik, bölgenin üretim potansiyelinde önemli farklılıklar oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca temettütât kayıtları, imam, hatip veya muallim gibi kamu görevlileri ile fukarâ ve iane sahiplerinin vergiden muaf tutulduğunu göstermekte; bu durum, toplumsal dayanışma ve hiyerarşik yapıya dair ipuçları sunmaktadır. Çalışma, Tanzimat sonrası Osmanlı taşrasında gelir esaslı vergilendirme sisteminin nasıl uygulandığını somut bir örnek üzerinden göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Zünnunabad Kazası örneği hem üretim ilişkileri hem de vergi yapısı bakımından Osmanlı taşra ekonomisinin genel eğilimleriyle büyük ölçüde örtüşmekte, yerel düzeydeki sosyo-ekonomik çeşitliliği gözler önüne sermektedir. Böylece araştırma, Osmanlı kırsal ekonomisinin yapısal özelliklerini mikro tarihsel bir bakışla çözümleyerek bölgesel tarih çalışmalarına özgün bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, XIX. yüzyıl, Tanzimat Fermanı, Zünnunabad, Temettuat Vergisi.

THE SOCIO-ECONOMIC STRUCTURE OF THE ZÜNNUNABAD DISTRICT ACCORDING TO TEMETTUAT REGISTERS

Abstract

This study examines the socio-economic structure of the Zünnunabad district in the mid-nineteenth century, representing a significant example of Ottoman provincial history, through the analysis of *temettuat* (income) registers. The income-based surveys conducted in the aftermath of the Tanzimat reforms marked a major transformation in the Ottoman fiscal system; by recording individuals' properties, production, and income levels, the state strengthened its financial control over the provinces. Within this framework, data derived from the *temettuat* registers preserved in the Presidential Ottoman Archives reflect in detail the economic activities, occupational distribution, agricultural production patterns, livestock revenues, and tax obligations of 458 households across 21 villages belonging to the Zünnunabad district. The findings indicate that the district's economy was primarily based on agriculture and animal husbandry. Wheat and barley constituted the main sources of subsistence, while viticulture, market gardening, and apiculture served as complementary income activities. Figani and Elvan Çelebi villages stood out with their high production capacity, whereas smaller settlements such as Hızır and Körücek displayed limited productivity. The distribution of cultivated (*mezru*) and uncultivated (*gayr-i mezru*) lands reveals a clear imbalance that significantly affected the region's production potential. Moreover, the *temettuat* records show that public officials such as imams, preachers, and teachers, as well as the poor and those living on charity, were exempted from taxation an indication of local solidarity and the hierarchical social order. The study is significant in that it demonstrates, through a concrete case, how the income-based taxation system was implemented in the Ottoman provinces following the Tanzimat era. The example of Zünnunabad closely corresponds to the general trends of the Ottoman provincial economy in terms of both production relations and tax structure, while also revealing socio-economic diversity at the local level. Thus, this research contributes to regional historiography by analyzing the structural features of the Ottoman rural economy through a micro-historical perspective.

Keywords: Ottoman Empire, Tanzimat Edict, 19th century, Zünnunabad, Temettuat Tax.

Giriş

Geçmişte, çeşitli devlet ve imparatorluklarda vergi potansiyelini belirlemek amacıyla sayımlar yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun teşkilatlanmasında da bu vergi sistemi oldukça önemli bir yere sahiptir (Öz 2010: 426). Sınırları genişleyen Osmanlı İmparatorluğu'nda, hukuki, sosyal, mali yapıdaki değişim ve gelişim süreklilik arz eden bir durum haline gelmiştir. Devletin hâkimiyetinde bulunan toprakların farklı iklimlere sahip olması yeni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Devlet bu farklılıkları dikkate alarak her vilayet ve sancak için ayrı ayrı kanunnameler düzenlemiştir (Altundağ 1947: 187-189).

Temettüât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Düzenlenen bu kanunnamelerde vergi mükellefinin hak ve sorumlulukları, yetiştirilen ürünlerden ne zaman ve ne miktarda vergi alınacağı snai ve ticari faaliyetlerin vergilendirme biçimi belirtilmektedir (Ünal 2017: 165).

Osmanlı İmparatorluğu'nda yıllarca işlenen vergi sisteminin bozulması, nüfus artışı, fetihlerin durması devlet ekonomisinin ve idari yapının bozulmasına neden olmuştur. Bozulan vergi sistemi için birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Tanzimat Fermanı ile Osmanlı İmparatorluğu'nda köklü bir reform süreci başlatılmıştır (Ortaylı 2019: 11-15). Tanzimat'ın 1839'da ilanı ile birlikte halkın sosyal, hukuki ve mali açıdan eşitliği kabul edilerek tebaadan tek vergi alınma sistemi getirildi. Bu amaç doğrultusunda vergi toplayan görevliler nezaretinde tebaanın bütün mal, mülk ve hayvanları içine alan temettü (gelir) sayımı yapılmaya başlandı (Kolay 2012: 61).

Sözlükte temettü kelimesi "kâr etme" ve "fayda sağlama" anlamlarına gelmektedir (Sami 1978: 437). Osmanlı Devleti'nin iktisadî yapısında temettü "gelir", temettüât ise "gelirler" anlamında kullanılmıştır. Bu doğrultuda temettüât vergisi, günümüz anlamıyla gelirler vergisini ifade etmektedir.

Osmanlı Devleti'nde zengin kaynak potansiyelini taşıyan "Emlak, Arazi, Hayvanat ve Temettüât Tahrir Defterleri" kısaca "Temettüât Defterleri" olarak adlandırılmıştır (Güran 2000: 75-94). Temettüât sayımları mahallî idareciler tarafından yapılmaktaydı. 1840'ta çıkarılan talimatname ile muhassıllar nezaretinde her mahalle ve köyde halkın isim ve lakapları, çiftçinin emlak ve arazisi ile hayvanlarının miktarı, esnaf ve tüccarın yıllık gelirlerinin kaydedildiği defterler tutulmuştur. 1845'te sistemde yapılan değişiklikle birlikte kayıtların tutulması Müslümanlarda muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani ile köy imamlarına devredilirken, Gayrimüslimlerin kayıtları kocabaşlar ile papazların sorumluluğuna devredilmiştir. Ayrıca kayıtları tutulan defterlerin sonunda sorumlu kişilerin mührü bulunmaktadır (Kütükoğlu 1995: 395-398).

Tahrir Defterleri sancaklara göre düzenlenmiş olup bu defterlerde alt birim olarak kaza ve nahiyeler yazılmıştır. Temettüât Defterleri'nde şehirlerde ve kalabalık köylerde her mahalle için ayrı ayrı defterler tutulmuştur. Bu defterler 1b'den başlatılarak sayfanın en başında eyâlet, sancak ve kaza adları kaydedilmiştir. Ardından defter hangi kasaba/şehre aitse önce şehir/kasabanın ardından mahallenin adı yazılmıştır. Ayrıca mahallesi olmayan küçük köylerde ise köyün adına yer verilmiştir (Kütükoğlu 1995: 397).

Temettüât Defterleri şehir, kaza, kasaba, nahiyeye, köy, mezra ve çiftlik gibi yerleşim yerlerinde yaşayan Müslüman ve Gayrimüslim halkın toplam temettüâtlarının tafsilatlı bir şekilde yazıldığı kaynaklardır. Bu defterler Osmanlı iktisat ve sosyal yapısında istatistiksel veriler sunmaları açısından önemli bir yere sahiptir (Güran 2014: 200-201).

Temettüât Defterleri, Maliye Varidat Kalemi'ne ait defter serileri arasında yer almakta olup, günümüzde Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilmektedir. Bu defterler 1988 yılında tasnif edilerek toplam 17.747 adet olarak kayda geçirilmiştir. Koleksiyonun büyük çoğunluğunu H.1261/M.1845 yılına ait sayım defterleri oluştururken, daha az bir kısmı H.1256/M.1840 yılına ait tahrirleri içermektedir. (Kütükoğlu 1995: 395).

Temettüât Defterleri, Zünnunabad'ın ayrı bir kaza olarak örgütlendiğini gösteren düzenli ve değerli bir kaynak grubunu temsil etmektedir. Kazaya bağlı köylerde sıklıkla "tabî'-i Zünnun" veya "tabî'-i Zünnunabad" ifadelerinin geçmesi, bu durumu açık biçimde ortaya koymaktadır. 1845 yılına ait kayıtlar ise Zünnunabad'ın idari açıdan Sivas Eyaleti sınırları içinde, Amasya'ya bağlı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nden temin edilen temettüât kayıtları esas alınarak Zünnunabad Kazası'nın sosyo-ekonomik yapısı incelenecektir. Ancak öncesinde adı geçen kazanın coğrafyası ve tarihinden bahsetmek de yerinde olacaktır.

Bu araştırma, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanıldığı tarihsel-belge analizi esasına dayanmaktadır. Çalışmanın ana veri kaynağını Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilen 1845 tarihli Temettüât Defterleri oluşturmaktadır. Zünnunabad Kazası'na bağlı 21 köydeki 458 haneye ait gelir, mülk, arazi, hayvan varlığı ve vergi kayıtları tek tek transkripsiyon edilerek sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler; meslek grupları, ziraat üretim türleri, hayvancılık faaliyetleri ve vergi dağılımı başlıkları altında tasnif edilmiş, tablolaştırılmış ve karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Böylece kazanın sosyo-ekonomik yapısı mikro-tarihsel ve betimleyici bir yaklaşım çerçevesinde incelenmiştir.

1. Zünnunabad Kazası'nın Coğrafyası ve Tarihi

Günümüzde idari yapılanmada yeri bulunmayan bir kaza durumunda bulunan Zünnunabad, Tanunözü Çayı havza sınırları içerisinde ve Sivas, Tokat, Amasya, Çorum üzerinden Canik'e uzanan ulaşım ağı üzerinde yer almaktadır. Bugün daha çok Çorum İli'nin Mecitözü İlçesi'nin mevcut köylerinin olduğu sahaya denk gelen Zünnunabad Kazası üzerinde literatürde yeterli sayıda çalışma mevcut değildir. Konuyla ilgili en güncel ve Osmanlı arşiv kaynakları kullanılarak yapılan çalışma Murat Alandağlı'ya aittir. Alandağlı, Zünnunabad'ın Osmanlı taşra teşkilatında ortaya çıkış sürecini, kelimenin etimolojik anlamları ve Osmanlı öncesi tarihine ve kültürel şahsiyetlere temas ederek izah etmektedir. Yer adlarının oluşumunda bölgenin coğrafi nitelikleri, kurucu şahsiyetlerin veya hüküm süren hanedan, boy ya da aşiret liderlerinin adlarıyla birlikte, bölgenin tarihsel geçmişi ve toplumsal yapısının etkisi belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır (Alandağlı 2025: 88).

Danışmendli havzasında konumlanan Zünnunabad, Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş sürecinden başlayarak XVI. yüzyıldaki Celali isyanlarının neden olduğu toplumsal

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

çalkantılara ve XIX. yüzyılda gerçekleştirilen idarî düzenlemeler sonucunda Nogay muhacirlerinin iskânına kadar uzanan köklü ve çok katmanlı bir tarihî geçmişe sahiptir. Elvan Çelebi, Zünnûn-ı Mısırî, Şeyh Şebli, Dilek Ata Sultan, Meyane Sultan, Biges Sultan ve Balum Sultan gibi mühim şahsiyetlerin bu kaza ile ilişkilendirilmesi, bölgenin derin kültürel ve dinî zenginliğini açık biçimde ortaya koymaktadır (Alandağlı 2025: 86).

Zünnunabad Kazası'nın günümüzde idari bir birim olarak mevcudiyetini muhafaza etmemesi öte yandan ilk başlarda Amasya'nın Geldiklanabad Kazası dâhilinde bulunması ve son dönemlerde ise Mecitözü'ne bağlanması tarihî ve idarî gelişimini takip etmeyi zorlaştırmaktadır. XV. ile XIX. yüzyıllar arasında ortaya çıkan idarî birimlerin incelenmesi oldukça güç bir konudur. Öncelikle, bu dönemde meydana gelen idarî dönüşümlerin kesin tarihini belirlemek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Ayrıca, bir kazayı oluşturan köylerin daha önce hangi nahiyeye veya kazaya bağlı olduklarını saptamak da önemli bir başka zorluk teşkil etmektedir. Zünnunabad'ın ne zaman kaza statüsüne yükseldiği hususu da bu belirsizlikler arasında yer alır. Amasya Sancağı'na ait erken dönem tahrir kayıtlarında idarî bir birim olarak tespit edilemeyen Zünnunabad, 1643 tarihli avarız defterinde kaza olarak zikredilmektedir. Kaza olma sürecinde Mecitözü ve Geldiklanabad kazalarına bağlı bazı köylerin, Elvançelebi ile Tanun/Danın köyleri merkez kabul edilerek Zünnunabad adıyla yeni bir idarî birim hâlinde düzenlenmiş olabileceği değerlendirilmektedir. Çorum'dan Amasya istikametine doğu-batı yönünde uzanan Karadağ'ın oluşturduğu doğal bir sınır içindeki verimli arazisi, uygun iklim özellikleri ve yeterli su kaynakları gibi şartlarının da etkisiyle Geldiklanabad Kazası'ndan ayrılarak idarî birim hüviyet kazandığı söylenebilir (Alandağlı 2025: 86-87).

Zünnunabad'ın kaza statüsünü ne zaman kazandığı tam olarak bilinmemekle birlikte, bu statüyü kaybedip Mecitözü Kazası'na bağlanma süreci daha açık biçimde izlenebilmektedir. 5 Ekim 1864 tarihli ve 22 numaralı bir mazbatada, Amasya Sancağı mutasarrıfı, hâkim, müdür, kâtip, nazır ve çok sayıda azanın imzalarıyla, Zünnun Kazası'nın yalnızca birkaç köyden ibaret olduğu, bu nedenle müdüriyet maaşlarının ödenemediği ve görevli bulmakta güçlük yaşandığı belirtilmektedir. Görevi üstlenenlerin kısa sürede istifa etmeleri hem idarî istikrarsızlığa hem de bölge insanının mağduriyetine yol açmıştır. Bu gerekçelerle, Zünnunabad köylerinin idari bakımdan sınır komşusu olan Mecitözü Kazası'na bağlanmasının daha uygun olacağı sonucuna varılmıştır (Alandağlı 2025: 87).

Bölgenin adlandırılmasında dinî ve tarihî şahsiyetlerin etkili olduğu düşünülmektedir. "Zünnûn" ifadesi, Kur'an-ı Kerim'de Yunus Peygamber'e atfedilen lakaplardan biridir. Ayrıca, benzer menkıbelere sahip ilk İslâm sûfilerinden olan Zü'n-nûn el-Mısırî'nin ismi de bölge adının oluşumunda dinî-kültürel bir etken olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, Anadolu Selçuklu dönemi kaynaklarında da "Zünnun" isminin sıklıkla geçtiği dikkat çekmektedir. Danişmendli Melik Muhammed'in oğlu ve Sultan Mesud'un (1116-1155)

damadı olan Zünnun Gazi, bu bağlamda önemli bir örnek teşkil etmektedir. Sultan Mesud'un Danişmendli havzasını ele geçirmesinin ardından, günümüz Mecitözü olarak bilinen bölgenin idaresi damadı Zünnun Gazi'ye bırakılmış ve kendisi 1156 yılına kadar bu görevi sürdürmüştür. Bu tarihî arka plan dikkate alındığında, "Zünnunabad" adının erken dönem kaynaklarında "Danun-özü" biçiminde geçmesinin, söz konusu yöneticiyle ilişkilendirilen bu tarihsel kullanımın bir yansıması olduğu düşünülebilir. Zünnun Gazi'nin bölgedeki idarecilik rolü, Mecitözü Kazası'nın zamanla "Zünnunabad" ya da "Zünnun-özü" adlarıyla anılmaya başlamasında belirleyici bir unsur olarak değerlendirilebilir. (Hüseyin Hüsameddin 2022: 175).

Osmanlı idarî yapılanması çerçevesinde incelendiğinde, Zünnunabad; Aştağul, Elvançelebi, Kayı, Kara Yakub, Kışlacık ve Varay nahiyeleriyle birlikte Mecitözü Kazası'nın yedi nahiyesinden biri olarak karşımıza çıkar. Mecitözü'nün güneybatısında konumlanan bu nahiyeye, idarî bakımdan Elvançelebi merkezine bağlıdır. 1523-1524 yıllarına kadar "Tanûn-özü" adıyla anıldığı, Elvançelebi nahiyesinin eski adının da bu şekilde geçtiği anlaşılmaktadır. XIV. yüzyıla kadar Zünnun Köyü'nü de içine alan bu bölge "Danun-özü Kazası" olarak bilinmekteydi. Ancak, Şîu toplulukların düzenlediği saldırılar sonucunda kaza ve köy büyük ölçüde tahrip edilerek harap duruma düştü. Ardından, Danun Köyü'nün yaklaşık 400 metre kuzeyinde yeni bir yerleşim alanı oluşturuldu ve bu yeni yerleşim "Zünnun Köyü" olarak adlandırıldı (Alandağlı 2025: 90-91). Aşık Paşa, Aşık Paşazade ve Elvan Çelebi gibi önemli şahsiyetlerin mensup olduğu Elvançelebi Zünnunabad'ın en eski yerleşimlerinden biri olarak göze çarpmaktadır (Erkoç 2001: 114).

Zünnunabad Kazası'nın Osmanlı taşra idaresinde geçirdiği değişimleri, bağlı olduğu Amasya Sancağı üzerinden incelemek mümkündür. 1577 yılında Amasya Sancağı; merkez kaza dışında Merzifon, Gümüş, Kedağra, Zeytun, Ladik, Simre-i Ladik nam-ı diğer Havza kazalarından müteşekkil idi. 1671 yılında bu 7 kazaya Zünnunabad, Geldiklan, Gelgiras ve Merzifonabad isimlerinde 4 kaza eklenmiş ve kaza sayısı 11'e çıkmıştır. 1722 yılında bu kazalardan yalnızca Geldiklan Kazası lağvedilmiş ve Amasya Sancağı 10 kazadan oluşan bir sancak olmuştur. Tanzimat öncesinde 1838'de sancağın kazaları Amasya, Erbaa, Havza, Zünnun, Zeytun, Zile, Osmancık, Gelgiras, Köprü, Gümüş, Ladik, Mecitözü ve Merzifon idi (Genç 2021: 1326-1327). 1871 tarihli Vilayet Nizamnamesi sonrasında tüm imparatorlukta olduğu gibi Amasya Sancağı'nda da ciddi idari değişiklikler meydana geldi. Köprü, Merzifon, Osmancık, Mecitözü, Erbaa, Ladik, Zile ve Maden-i Sim (Gümüshacıköy) kazalarından müteşekkil olan Amasya'da artık Zünnunabad Kazası'nın yer almadığı görülecektir. Sivas Vilayet Salnamesi'ndeki verilere göre, Zünnun, Gelgiras ve Veray ile Mecitözü Kazası'na bağlı nahiyeye statüsünde görünmektedir (Uzundal, 2023, 13). Yukarıda da ifade edildiği gibi Zünnunabad Kazası, coğrafyasını paylaştığı Mecitözü Kazası'na tabi olacak ve zamanla onun içerisinde eriyecektir.

2. Zünnunabad Kazası Köylerinde Sosyal Yapı

Temettütât Defterleri'ne göre Zünnunabad Kazası'nda; Bayındır, Elvan Çelebi, Çağana, Konaç, Hisarkavak, Kayı Aşiret-i Cihanbeylü, Kozluviran, Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü, Terkan, Dağsaray, Hızır, Kalacık, Körücek, Alviran, Babük, Alancık, Avkat/Evkat, Çitli, Nefs-i Zünnun, Geykoca ve Figani olmak üzere 21 köy yer almaktadır. Zünnunabad Kazası köylerinde toplam 458 hane bulunarak, en fazla hane sayısı Figani'de (77) olup bunu Elvan Çelebi (61) takip etmektedir (BOA, ML VRD. TMT.d. 14996-14977). Köylerdeki en az hane sayısı Hızır (2) olup bunu Körücek (3) takip etmiştir (BOA, ML VRD. TMT.d. 14986-14988). Kayıtlarda başka yerlerde bulunan 15 kişi mevcuttur. Bunlardan; Bayındır'da (2), Kayı Aşiret-i Cihanbeylü'de (1), Kozluviran (5), Terkan (1), Kalacık (3), Çitli (2), Figani (1) kişi bulunmaktadır. Ayrıca Kozluviran Köyü'nde ilk defa bir Gayrimüslime rastlanılmıştır. Köyde "Amasya'da kâin Bozhane mahallesi mütemekkinlerinden Terzibaşıoğlu Ohannis'in emlâk ve arazisi" ifadesi yer almaktadır (BOA, ML VRD. TMT.d. 14982).

Tablo 1: Zünnunabad Kazası Köylerinin Günümüz İsimleri

Sıra	Eski Adı	Yeni Adı
1	Bayındır	Bayındır
2	Elvan Çelebi	Elvan Çelebi
3	Çağana	Elmapınar
4	Konaç	Konaç
5	Hisarkavak	Hisarkavak
6	Kayı Aşiret-i Cihanbeylü	Kayı
7	Kozluviran	Kozören
8	Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü	Pınarbaşı
9	Terkan	Tekmen
10	Dağsaray	Dağsaray
11	Hızır	Hıdırlık
12	Kalacık	Kalecik
13	Körücek	Körücek
14	Alviran	Alören
15	Babük	Boğazkaya
16	Alancık	Alancık
17	Avkat / Evkat	Beyözü
18	Çitli	Çitli
19	Nefs-i Zünnun	Söğütyolu
20	Geykoca	Geykoca
21	Figani	Figani

Zünnunabad'ın bazı köy isimleri zaman içerisinde değişime uğramışlardır. Çağana (Elmapınar), Kayı Aşiret-i Cihanbeylü (Kayı), Kozluviran (Kozören), Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü (Pınarbaşı), Terkan (Tekmen), Hızır (Hıdırlık), Kalacık (Kalecik), Alviran (Alören), Babük (Boğazkaya), Avkat Evkat (Beyözü), Nefs-i Zünnun (Söğütyolu) köy isimlerinde değişimler meydana gelmiştir. Kazanın bazı köy isimlerindeki değişimin aksine

bazılarının isimlerini korudukları görülmektedir. Bu köyler; Bayındır, Elvan Çelebi, Konaç, Hisarkavak, Dağsaray, Körücek, Alancık, Çitli, Geykoca ve Figanıdır.

Defterlerde erkek hane reisleri kaydedilerek, eşinin vefatı veya askerde olması nedeniyle zevcesinin ismiyle yazılan herhangi bir haneye rastlanılmamıştır. Sadece Kalacık Köyü'nün 20. hanesinde merhumun kendisinin müsinn yani yaşlı olup oğlunun işi devraldığı bilgisi yer almaktadır (BOA, ML VRD. TMT.d. 14987).

Tablo 2: Zünnunabad Kazası'nda Bulunan Köylerin Hane Sayıları

Sayı	Köyler	Hane Sayısı	Başka Yerlerde Bulunanlar
1	Bayındır	25	2
2	Elvan Çelebi	61	
3	Çağana	12	
4	Konaç	10	
5	Hisarkavak	29	
6	Kayı Aşiret-i Cihanbeylü	7	1
7	Kozluviran	46	5
8	Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü	16	
9	Terkan	6	1
10	Dağsaray	15	
11	Hızır	2	
12	Kalacık	20	3
13	Körücek	3	
14	Alviran	18	
15	Babük	13	
16	Alancık	21	
17	Avkat / Evkat	34	
18	Çitli	25	2
19	Nefs-i Zünnun	8	
20	Geykoca	10	
21	Figani	77	1
	Toplam	458	15

İnsanlar Tarih boyunca yaşadıkları yerlerden sosyal, ekonomik ve doğal afetler vs. gibi nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır. İncelenen defterlerde Zünnunabad Kazası'nda dışarıya göç vermiş 7 köy bulunmaktadır. Bu göç edenlerin hangi sebeplerden göç ettiklerine dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Göç veren köyler şunlardır: Bayındır (2), Kayı Aşiret-i Cihanbeylü (1), Kozluviran (5), Terkan (1), Kalacık (3), Çitli (2), Figanı'dır (1).

3. Zünnunabad Kazası'nda Meslek Dağılımı

Kırsal veya kentsel yerleşim yerlerinin sosyo-ekonomik yapısını gösteren unsurların başında meslekler gelmektedir. Şehir daha ziyade ticari ve sınai faaliyetlerin ön planda olduğu, hizmet üreten ve pazarlayan yerler iken köyler ziraat ve hayvancılığın yaygın olarak

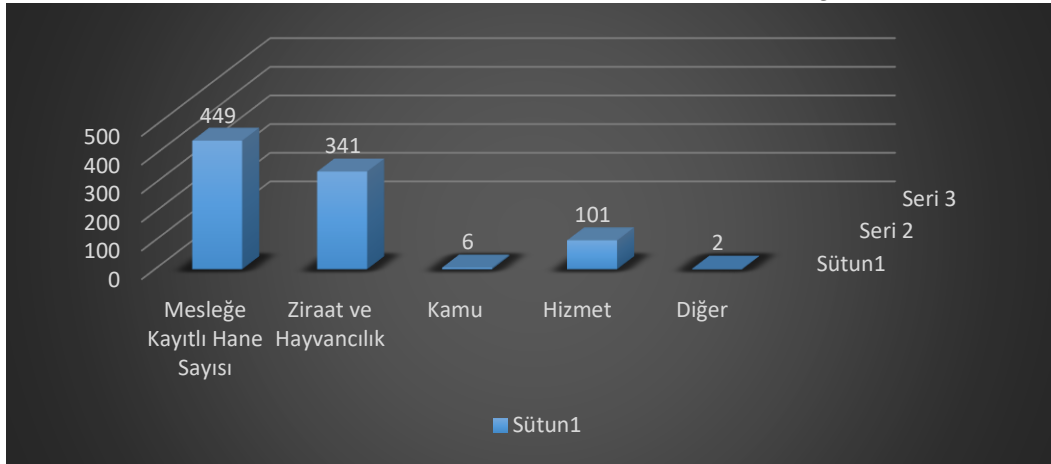

Temettüt Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

yapıldığı birimlerdir (Şenkul-Karaca, 2020, 257). Zünnunabad köylerinde mesleğe kayıtlı 449 hane bulunmaktadır. Bu sayının 341 hanesini ziraat ve hayvancılıkla uğraşanlar oluşturup, 5 hanesini kamu sektörü, 101 hanesini hizmet sektörü ve 2 hanesini ise diğer meslek gurubu oluşturmaktadır. Kamu sektöründe bulunanlar imam, hatip ve muallim iken hizmet sektöründe bulunanlar dülgör, berber, hizmetkâr, ırgat ve çobandır. Diğer meslek gurubunda yer alanlar ise değirmenci ve icar takımıdır. Meslek kaydı bulunmayan hanelerde ise kişilerin özel durumlarını açıklayan bilgilere yer verilmiştir. Özel durumları bulunanlardan Elvan Çelebi Köyü'nde 1 hane fukara, 1 hane yetim ve sıbyan, 1 hane mecruh ve 1 hane müsinn olup işle ilgilenemeyenler mevcuttur. Alvıran Köyü'nde ise iane ile geçinen bir kişi bulunur iken Figani Köyü'nde yetim ve sıbyan olan 2 hane bulunmaktadır. Ayrıca meslek kaydı bulunmayan Çitli Köyü'nde 1 hane yer almaktadır.

Şekil 1: Zünnunabad Kazası'nda Mesleklerin Dağılımı

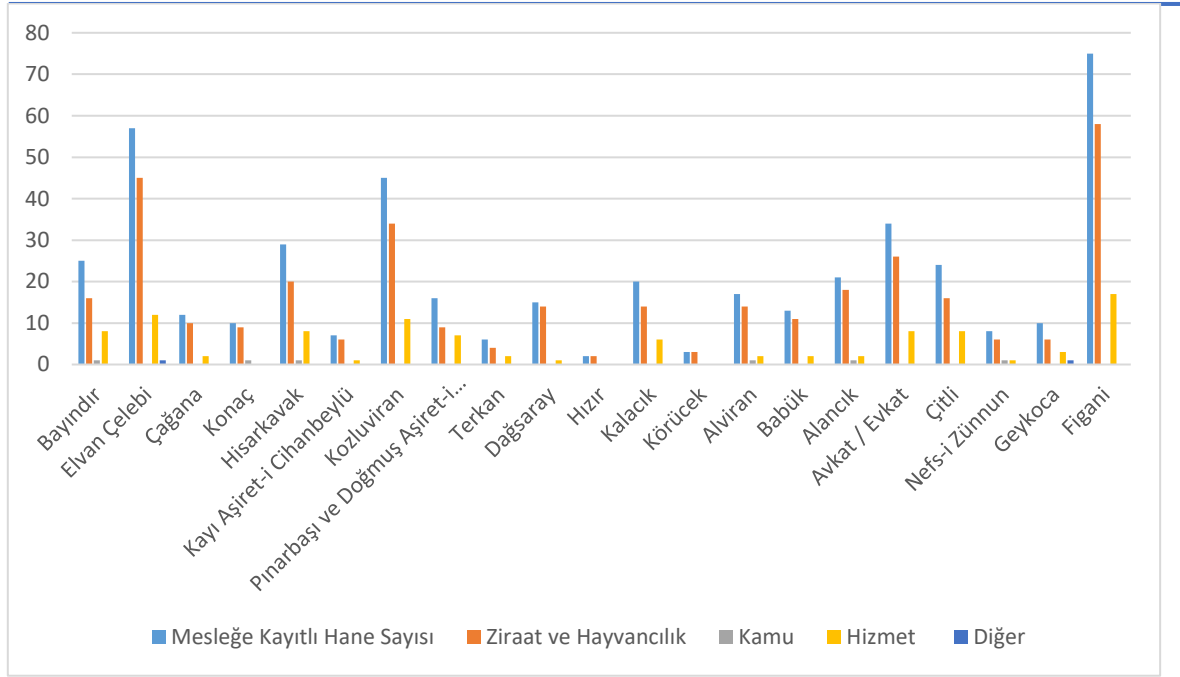

Şekil 2: Zünnunabad'da Köy Bazında Mesleklerin Dağılımı

Edip UZUNDAL

4. Zünnunabad Kazası'nda Vergi ve Gelir Dağılımı

Temettüât kayıtlarında ulaşılan diğer bir bilgi de köylerin vergi ve gelirleridir. Hanelerde vergiler hanelerin üst kısmında yazılıp, senelik temettüâtlar köye ait defterlerin sonunda kaydedilmiştir.

Çalışmamızda yer alan vergi ve gelir kaynakları meslek, ziraat ve hayvancılık, hizmet ve diğer şekilde sınıflandırılmıştır. Meslek sektörü imam, hatip, muallim; hizmet sektörü hizmetkâr, ırgat, çoban, berber, dülgere ve gizir; diğer sektörde ise değirmenci, icar takımı, fukara, yaralı ve yaşlı olup işle ilgilenemeyen, iane ile geçinen ve de belirtilmeyenler bulunmaktadır. Kazada yer alan köylerin tamamında 70.783,5 kuruş vergi alınıp bunların 260 kuruşu mesleklerden, 60.656 kuruşu tarım ve hayvancılıktan, 9.187,5 kuruşu hizmetten, 680 kuruşu ise diğer vergilerden alınmıştır.

Kayıtlarda yer alan gelir kaynaklarına bakıldığında köylerin tamamında 244.669,5 kuruş gelir kaynağı yer almaktadır. Bu gelirlerin 804 kuruşu mesleklerden, 209.577 kuruşu tarım ve hayvancılıktan, 27.421 kuruşu hizmetten, 1.617 kuruşu diğerlerinden, 5.250,5 kuruşunu ise başka yerlerde bulunanların gelirleri oluşturmaktadır.

Tablo 3: Temettüât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Vergiler

Köyler	Hane Sayısı	Meslek Vergisi	Ziraat ve Hayvancılık Vergisi	Hizmet Vergisi	Diğer Vergiler	Toplam Vergi
Bayındır	25		3.880	990		4.870
Elvan Çelebi	61		7.810,5	883,5	400	9.094
Çağana	12		1.697	152		1.849

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Konaç	10		1.416			1.416
Hisarkavak	29	120	4.478	620		5.218
Kayı Aşiret-i Cihanbeylü	7		350	30		380
Kozlucivan	46		6.836	1.348		8.184
Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü	16		185	187		372
Terkan	6		700	150		850
Dağsaray	15		2.941	30		2.971
Hızır	2		300			300
Kalacık	20		1.840	660		2500
Körücek	3		580			580
Alvıran	18		2.170	154		2.324
Babük	13		1.749	50		1799
Alancık	21	120	3.065	120		3.305
Avkat / Evkat	34		4.388,5	1213		5.601,5
Çitli	25		3.875	595	90	4.560
Nefs-i Zünnun	8	20	1.194	20		1234
Geykoca	10		1.100	110	20	1.230
Figani	77		10.101	1.875	170	12.146
Toplam	458	260	60.656	9.187,5	680	70.783,5

Tablo 3'ün verileri incelendiğinde, en yüksek vergi gelirinin ziraat ve hayvancılık sektöründen, en düşük vergi gelirinin ise meslek gruplarından elde edildiği görülmektedir. Meslek grupları içerisinde en fazla vergi 120 kuruş ile Hisarkavak ve Alancık köylerinden alınmıştır. Konaç ve Alvıran köylerinde ise meslek vergisi altında bir vergi alınmamıştır.

Ziraat ve hayvancılık gelirleri bakımından en yüksek vergi miktarı vergi Figani'de (10.101 kuruş) kaydedilmiş olup, bu köyü Elvan Çelebi (7.810,5 kuruş) takip etmektedir. En düşük vergi ziraat ve hayvancılıkta Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü (185 kuruş) Köyü'nden alınmıştır.

Hizmet sektörü kapsamında ise en fazla vergi Figani Köyü'nden (1.875 kuruş) tahsil edilmiş olup en az vergi ise 20 kuruş ile Nefs-i Zünnun'a aittir. Diğer gelir grupları değerlendirildiğinde en yüksek vergi miktarının 400 kuruş ile Elvan Çelebi Köyü'nde rastlanmaktadır. Fakir ve yardıma muhtaç köylülerden vergi alınmamıştır.

Tablo 4: Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Gelirler

Köyler	Hane Sayısı	Meslek Geliri	Ziraat ve Hayvancılık Geliri	Hizmet Gelirleri	Diğer Gelirler	Başka Yerlerde	Toplam Gelir
--------	-------------	---------------	------------------------------	------------------	----------------	----------------	--------------

Edip UZUNDAL

						Bulunanların Gelirleri	
Bayındır	25		11.217,5	2.406		500	14.123,5
Elvan Çelebi	61		18.014,5	1.603	752		20.369,5
Çağana	12		4.106,5	869,5			4.976
Konaç	10	335	3.999				4.334
Hisarkavak	29	116	9.941	2.511			12.568
Kayı Aşiret-i Cihanbeyli	7		3.317,5	300		350	3.967,5
Kozluviran	46		16.754	2.363,5		770	19.887,5
Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeyli	16		3.672,5	2.180			5.852,5
Terkan	6		1.919,5	484		270	2.673,5
Dağsaray	15		8.983	300			9.283
Hızır	2		1.803				1.803
Kalacık	20		10.531,5	2.702		1.893,5	15.127
Körücek	3		2.334				2.334
Alvıran	18	58	5.718	621			6.397
Babük	13		15.271	662			15.933
Alancık	21	95	11.461	522			12.078
Avkat / Evkat	34		14.862,5	2.867,5			17.730
Çitli	25		12.856,5	2.825	425	480	16.586,5
Nefs-i Zünnun	8	200	3.793,5	150			4.143,5
Geykoca	10		5.009	533,5	240	375	6.157,5
Figani	77		44.012,	3.521	200	612	48.345
Toplam	458	804	209.577	27.421	1.617	5.250,5	244.669,5

392

Çalışmamızda yer alan gelir kaynakları incelendiğinde en yüksek gelirin ziraat ve hayvancılıktan, en düşük gelirin ise meslek gruplarından elde edildiği görülmektedir. Meslek gruplarından en yüksek gelir imamlık görevinden sağlanan 335 kuruşluk gelir ile Konaç Köyü'ne aittir. Buna karşılık en düşük gelir 58 kuruş ile Alvıran Köyü'nde tespit edilmiştir. Bayındır Köyü'nde ise ziraatçılık ve imamlık görevlerinin birlikte yürütülmesi nedeniyle her iki mesleğe ait gelirler toplam olarak verilmiştir. Yine meslek grupları incelendiğinde Hisarkavak Köyü'nde görev yapan hatibin geliri 116 kuruş iken Alancık Köyü'nde Muallim-i Sıbyanın geliri ise 95 kuruş olarak kaydedilmiştir.

Ziraat ve hayvancılıktan elde edilen gelirler değerlendirildiğinde en yüksek gelirin Figani Köyü'nde 44.012 kuruş ile sağlandığı, bunu Elvan Çelebi Köyü'nün 18.014,5 kuruş geliriyle takip ettiği belirlenmiştir. En düşük ziraat ve hayvancılık geliri ise Hızır Köyü'nde 1803 kuruş olarak tespit edilmiştir. Hizmet gelirleri açısından bakıldığında en yüksek gelir yine Figani 3.521 kuruş, en düşük gelir ise Nefs-i Zünnun Köyü'nde 150 kuruş olarak kaydedilmiştir.

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Diğer gelir kalemleri incelendiğinde Elvan Çelebi Köyü'nün 752 kuruş ile en yüksek gelire sahip olduğu; buna karşılık Kozlucivan ve Alviran köylerinde bu kalemden herhangi bir gelir elde edilmediği belirlenmiştir. Son olarak başka yerlerde bulunanların elde edilen gelirleri değerlendirildiğinde, en yüksek gelire sahip köy 1.893,5 kuruş ile Kalacık, en düşük gelir ise 270 kuruş ile Terkan Köyü'dür.

5. Zünnunabad Kazası'nda Ziraî Hayat

Zünnunabad Kazası'nın köylerinde 11397 dönüm arazi kaydedilmiştir. Bu arazinin 4623,5 dönümünü mezru arazi (ziraat yapılan arazi), 5007 dönümünü gayr-ı mezru arazi (ziraat yapılmayan arazi), 261 dönümü başka yerlerde bulunan mezru, 894 dönümü başka yerlerde bulunan gayr-ı mezru, 10 dönümünü icar, 73,5 dönümünü başka yerlerde bulunanların icar eylediği tarla, 408 dönümü hisse müşterek tarla, 120 dönümünü ise ticari tarla oluşturmaktadır.

Zünnunabad köylerinde tarım yapılan ürünler tahıl, bağ, bahçe ve bostandır. Köylerdeki tarlaların 170 dönümü üzüm bağı, 4 dönümünü diğer üzüm bağı, 1 dönümü bahçe üzüm, 27,5 dönümü cehrilik bağı, 5,5 dönüm üzüm bağı ma'a bahçe tarla, 6,5 dönümünü başka yerlerde bulunanların üzüm bağı, 19,5 dönümünü ise bostan tarlası oluşturmaktadır. Ayrıca Bayındır Köyü'nde 2 hanenin bahçesi bulunmaktadır.

Kayıtlarda *asiyâb* olarak ifade edilen değirmenlere de rastlanmıştır. Elvan Çelebi, Kalacık, Alancık ve Çitli köyleri değirmen sahibi köyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer üç köyde değirmen gelirleri ortalama 400 kuruş iken Çitli Köyü'ndeki değirmenin geliri olarak 600 kuruş kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 5: Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nın Ziraat Verileri

Köyler	Mezru Tarla	Gayri Mezru Tarla	Başka Yerlerde Bulunanların Mezru Tarlası	Başka Yerlerde Bulunanların Gayr-ı Mezru Tarlası	İcar Edilen Tarla	Başka Yerlerde Bulunanların İcar Eylediği Tarla	Hisse-i Müşterek Tarla	Ticari Tarla	Toplam
Bayındır	281	219,5		20		24			544,5
Elvan Çelebi	477	506,5			6				989,5
Çağana	48	51,5							99,5
Konaç	138	118,5							256,5
Hisarkavak	507,5	518,5			4				1030
Kayı Aşiret-i	47,5	53		60		47,5			208

Cihanbeyli									
Kozluviran	337,5	297,5	81	40		2	60		818
Pınarbaşı Ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeyli	68,5	67,5							136
Terkan	34	23,5		300			300		657,5
Dağsaray	205	232							437
Hızır	22	17							39
Kalacık	147,5	217	60	162					586,5
Körücek	24	25							49
Alviran	142	179							321
Babük	215,5	235							450,5
Alancık	400	374							774
Avkat / Evkat	322	396							718
Çitli	289,5	272	120	240				120	1041,5
Nefs-i Zünnun	83	188,5							271,5
Geykoca	69	72,5							141,5
Figani	765	943		72			48		1828
Toplam	4623,5	5007	261	894	10	73,5	408	120	11397

Tablo 5'in verileri incelendiğinde mezru tarlaların en fazla bulunduğu köylerin sırasıyla Figani (765 dönüm), Hisarkavak (507,5 dönüm), Elvan Çelebi (477dönüm), Alancık (400 dönüm) olduğu görülmektedir. Buna karşılık mezru tarlaların en az olduğu köyler Hızır (22 dönüm), Körücek (24 dönüm), Terkan (34 dönüm) köyleridir.

Gayri mezru (ekilmemiş) tarlalar açısından değerlendirildiğinde ise en fazla gayri mezru araziye sahip köylerin Figani (943 dönüm), Hisarkavak (518,5 dönüm) ve Elvan Çelebi (506,5 dönüm) olduğu, en az gayri mezru tarlaların ise Hızır (17 dönüm), Terkan (23,5 dönüm) ve Körücek (25 dönüm) köylerinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Başka yerlerde ikamet eden kişilere ait mezru tarlalar incelendiğinde, en fazla arazinin Çitli (120 dönüm), en az arazinin ise Kalacık Köyü'nde (60 dönüm) bulunduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, başka yerlerde bulunanların gayri mezru tarlaları arasında en

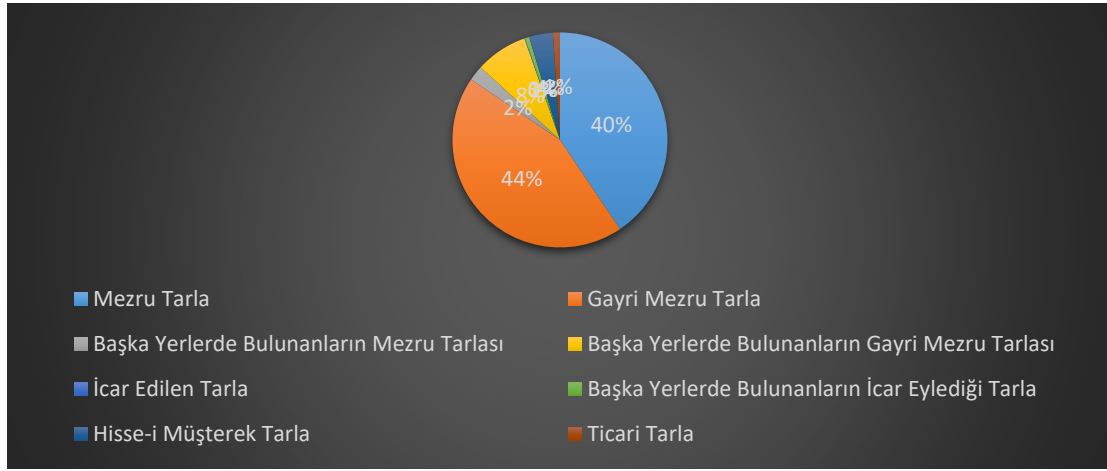
Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

fazla miktarın 300 dönüm ile Terkan Köyü'nde, en az ekilmeyen tarlanın 20 dönüm ile Bayındır Köyü'ne ait olduğu görülmektedir.

İncelenen defterlerde icar edilen (kiralanan) tarlalara da rastlanılmıştır. Bu kapsamda, Elvan Çelebi Köyü'nde 6 dönüm ve Hisarkavak Köyü'nde 4 dönüm arazi icar edilmiştir. Ayrıca başka yerlerde bulunanların icar ettikleri tarlalar da mevcuttur. Bu tarlalar Bayındır (24 dönüm), Kayı Aşiret-i Cihanbeylü (47,5 dönüm) ve Kozluviran (2 dönüm) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra hisse-i müşterek (ortak mülkiyetli) tarlalara da rastlanmıştır. Bu tür araziler Kozluviran (60 dönüm), Terkan (300 dönüm) ve Figani (48 dönüm) köylerinde bulunmaktadır. Son olarak ticari nitelikli yalnızca bir tarla tespit edilmiştir. Bu tarla Çitli Köyü'nde yer almakta olup 120 dönüm büyüklüğündedir. Zünnunabad Kazası köylerinde bulunan tarlaların yüzdelik oranları aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 3: Zünnunabad Kazası Köylerinde Arazi Durumu

Zünnunabad Kazası'na bağlı köylerde üzüm, bahçe ve bostan üretimi toplam 234 dönümlük bir alanda gerçekleştirilmektedir. Üzüm bağları, üretim biçimlerine ve kullanım amaçlarına göre farklı türlerde sınıflandırılmıştır. Bu türler; üzüm bağı, diğer üzüm bağı, bahçe üzüm, cehrilik bağı, üzüm bağı ma'a bahçe ve başka yerlerde bulunanların üzüm bağı şeklindedir.

Tablo 6: Zünnunabad Kazası Köylerinde Üzüm, Bahçe ve Bostan Tarlalarının Verileri

KÖYLER	Üzüm Bağı	Diğer Üzüm Bağı	Bahçe Üzüm	Cehrilik Bağı	Üzüm Bağı	Başka Yerlerde Bulunanların Üzüm Bağı	Bostan	Toplam

					Ma'a Bahçe			
Bayındır	14							14
Elvan Çelebi				5,5				5,5
Hisarkavak	1,5							1,5
Kozluviran	15	1,5					18,5	35
Dağsaray	3,5			22				25,5
Kalacık	25					6,5		31,5
Babük	26							26
Alancık	15							15
Çitli	1,5		1					2,5
Geykoca	5				4		1	10
Figani	63,5	2,5			1,5			67,5
Toplam	170	4	1	27,5	5,5	6,5	19,5	234

Tablo 6'da yer alan verilere göre, 11 köyde toplam 170 dönümlük alanda yetiştirilen üzüm bağları içinde, en geniş alana sahip köy Figani olup burada 63,5 dönüm üzüm bağı bulunmaktadır. Buna karşın, üzüm bağlarının en az olduğu köyler Hisarkavak (1,5 dönüm) ve Çitli (1,5 dönüm) köyleridir. Diğer üzüm bağı türüne yalnızca iki köyde rastlanmıştır: Bunlar; Kozluviran (1,5 dönüm) ve Figani (2,5 dönüm) köyleridir. Bahçe üzüm üretimi ise sadece Çitli Köyü'nde 1 dönümlük bir alanda gerçekleşmektedir. Cehrilik bağı olarak kaydedilen üretim alanları Elvan Çelebi (5,5 dönüm) ve Dağsaray (22 dönüm) köylerinde yer almaktadır.

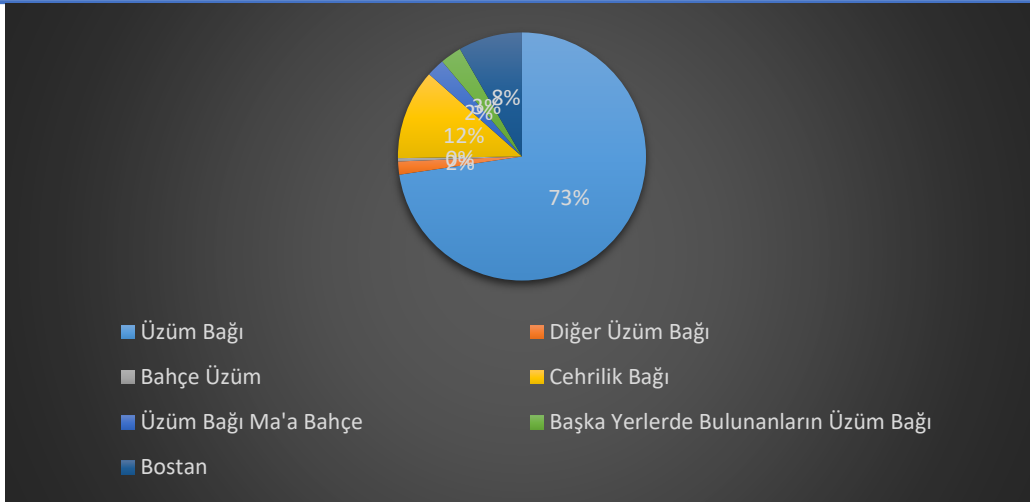
Üzüm bağı ma'a bahçe türü üretim alanları ise Geykoca (4 dönüm) ve Figani (1,5 dönüm) köylerinde bulunmaktadır. Ayrıca, başka yerlerde bulunanların üzüm bağı olarak kayıtlı araziye Kalacık Köyü'nde (6,5 dönüm) rastlanmıştır. Bostan üretimi yalnızca iki köyde yapılmaktadır. Bu köylerden Kozluviran'da 18,5 dönüm, Geykoca'da ise 1 dönüm bostan arazisi bulunmaktadır. Zünnunabad Kazası köylerinde Bağ, Bahçe ve Bostan verilerinin yüzdeler oranları aşağıda gösterilmiştir (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4: Zünnunabad Kazası Köylerinde Bağ, Bahçe ve Bostan Verileri

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Zünnunabad köylerinde tahıl ürünlerini buğday, arpa, karıklı¹ ve nohut oluşturmaktadır. Köylerde toplam 16593,5 tahıl üretimi bulunmaktadır. Buğday 9238 kile² ile en fazla üretimi yapılan tahıl iken bunu arpa (5371 kile), karıklı (1519 kile), nohut (4 kile) takip etmektedir. Buğday ve arpa üretimi bütün köylerde yapıp karıklı ise Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü, Terkan ve Körücek dışındaki tüm köylerde yapılmaktadır. Nohut ise sadece Alancık Köyü'nde yetiştirilmektedir. Başka yerlerde bulunanların yetiştirdikleri ürünler ise buğday ve arpadır. Kozlucivan, Terkan, Kalacık ve Figani köylerinde yetiştirilen buğday toplamda 285 kile iken arpa 176,5 kiledir.

Tablo 7: Zünnunabad Kazası'nda Üretimi Yapılan Tahıl Ürünlerinin Köylere Göre Dağılımı

Köyler	Buğday /Kile	Başka Yerlerde Bulunanlar Buğday / Kile	Arpa	Başka Yerlerde Bulunanlar Arpa / Kile	Karıklı	Nohut	Toplam
Bayındır	597		320		116		1033
Elvan Çelebi	717		374		50		1141
Çağana	177		90		22		289
Konaç	186		106		78		370
Hisarkavak	384		374		89		847
Kayı Aşiret-i Cihanbeylü	168		88		12		268

¹ Buğday, arpa ve çavdar karışımı.

² Arapça'da **keyl** masdar olarak "ölçmek", isim olarak "ölçek" anlamına gelir. Aynı kökten türeyen **kile** de yine "ölçek" demektir. Hububat ölçülerinden biri olup, Osmanlı Devleti'nde en yaygın olarak kullanılan ölçü birimidir. Fakat, bu ölçünün bölgelere hatta mahallere göre farklı değerlere sahip olduğu görülür. Osmanlı Devleti'nin resmi ölçeği olan ve Akdeniz tüccarının "kilo de Constantinople" şeklinde sözünü ettiği İstanbul kilesi 16. yüzyılda 20 okka yani 25,6589 kg buğday ve un, 23,093 kg da arpa alırdı. (Cengiz Kallek, "Kile", TDVİA, C.5, Ankara 2022, s. 567-570; Ünal Taşkın, Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2005, s. 63-68.

Edip UZUNDAL

Kozluviran	802	96	500	64	137		1599
Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü	144		58				202
Terkan	90	30	34	30			184
Dağsaray	390		262		72		724
Hızır	48		18		6		72
Kalacık	426	69	292	36,5	85		908,5
Körücek	126		34				160
Alvıran	249		140		8		397
Babük	576		314		92		982
Alancık	609		280		105	4	998
Avkat / Evkat	816		330		112		1258
Çitli	355		398		142		895
Nefs-i Zünnun	168		82		20		270
Geykoca	248		148		46		442
Figani	1.962	90	1.129	46	327		3554
Toplam	9.238	285	5371	176,5	1519	4	16.593,5

Tablo 7'deki veriler incelendiğinde, Zünnunabad Kazası'na bağlı köylerde tahıl üretiminin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. En fazla buğday üretimi Figani Köyü'nde gerçekleştirilmekte olup toplam 1.962 kile buğday üretilmiştir. Buna karşılık, buğday üretiminin en az olduğu köy Hızır Köyü olup burada yalnızca 48 kile buğday üretilmiştir. Başka yerlerde ikamet edenlerin sahip oldukları arazilere ait buğday üretimi değerlendirildiğinde, en fazla üretimin Kozluviran Köyü'nde (96 kile), en az üretimin ise Terkan Köyü'nde (30 kile) yapıldığı tespit edilmiştir.

Arpa üretimi açısından köyler incelendiğinde, en yüksek üretim miktarı Figani Köyü'nde (1.129 kile), en düşük üretim miktarı ise Hızır Köyü'nde (18 kile) olarak kaydedilmiştir. Başka yerlerde bulunanların arpa üretimi bakımından ise en fazla üretim Kozluviran Köyü'nde (64 kile), en az üretim ise Terkan Köyü'nde (30 kile) gerçekleşmiştir.

Karıklı üretimi (muhtemelen karışık veya özel nitelikli tahıl türü) açısından da benzer bir dağılım gözlemlenmektedir. En fazla karıkli üretimi Figani Köyü'nde (327 kile), en az karıkli üretimi ise Hızır Köyü'nde (6 kile) yapılmıştır.

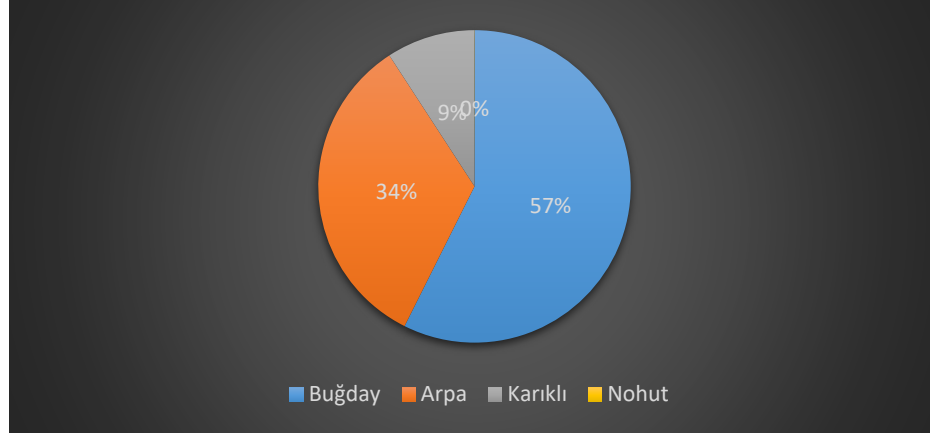
Bunların dışında köylerde yetiştirilen bir diğer ürün nohut olup, bu ürün yalnızca Alancık Köyü'nde üretilmiştir. Tablo 7'nin devamında, bu ürünlerin toplam üretim içerisindeki yüzdelik oranları verilerek tahıl üretim dağılımının köyler arasındaki farklılıkları daha ayrıntılı biçimde ortaya konulmuştur. Zünnunabad Kazası'nda tarımı yapılan diğer ürünlerin yüzdelik oranları aşağıda gösterilmiştir.

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Şekil 5: Zünnunabad Kazası'nda Tarımı Yapılan Ürünlerin Dağılımı

6. Zünnunabad Kazası'nda Hayvancılık

Zünnunabad köylerinde hayvan yetiştiriciliği oldukça geniş bir yelpazede yapılmaktadır. Vergi toplama amaçlı yapılan sayımlarda sadece hayvan türleri değil, aynı zamanda hayvanların sağman³, erkek-dişi ve değerleri gibi detaylar da kaydedilmiştir. Çeşitli hayvan türlerinin köyde beslenmesi, hayvanların farklı kategoriler altında incelenmesinin yararlı olduğunu göstermektedir. Küçükbaş hayvanlar sağnam ağnam, yoz ağnam, sağman keçi, kuzu, oğlak, yoz keçi ve koç türlerinden oluşmaktadır. Kayıtlara göre köylerde toplam 7753 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Köylerde yetiştirilen hayvan dağılımı sağman ağnam (2208), yoz ağnam (3217), sağman keçi (93), kuzu (2031), oğlak (67), yoz keçi (134), koç (3) şeklindedir. Köylerde en az küçükbaş hayvan yetiştiriciliği koç iken en fazla yetiştirilen hayvan türü ise yoz ağnamdır.

399

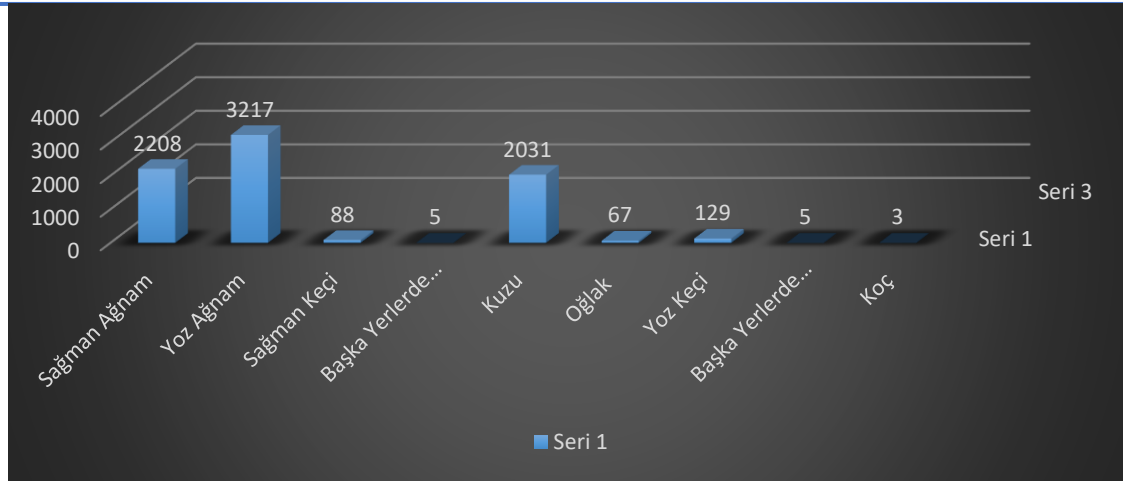
Şekil 6: Zünnunabad Kazası'nda Küçükbaş Hayvanların Türlerine Göre Dağılımı

³ Bazı bölgelerde sağmal şeklinde ifade edilen bu kelime hayvanın sağlıklı ve verimli ve doğurmaya elverişli olduğuna işaret eder. Yoz ise tam tersi olarak hayvanın yavan ve kısır olduğunu belirten bir sıfattır.

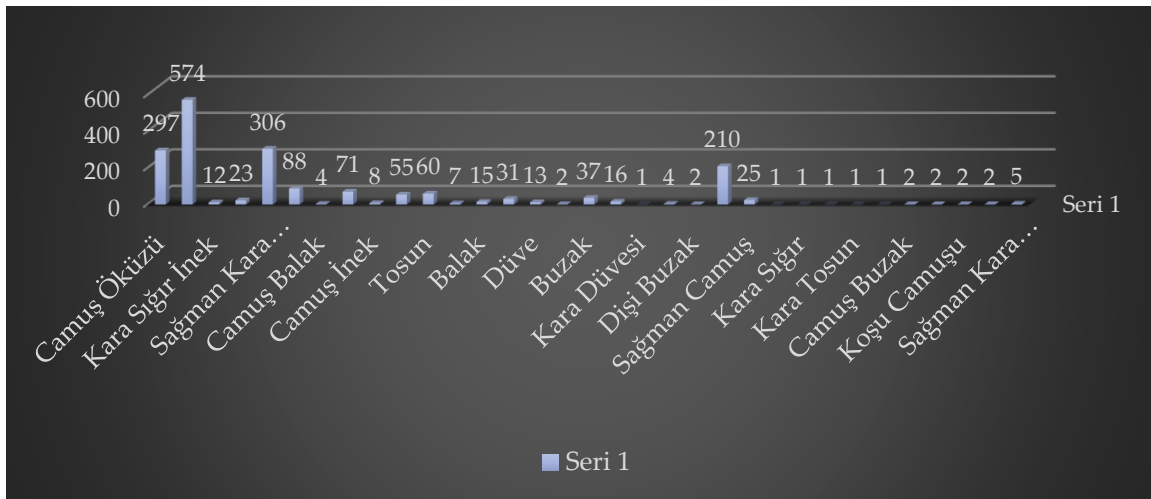
Edip UZUNDAL

Kazada bulunan büyükbaş hayvan türlerini camuş öküzü, karasığır öküzü, karasığır ineği, yoz kara ineği, yoz camuş ineği, camuş düvesi, sağman karasığır ineği, yoz kara düvesi, yoz karasığır ineği, karasığır düvesi, yoz tosun, camuş balağı, karasığır tosunu, yoz camuş, camuş ineği, yoz camuş düvesi, sağman camuş ineği, tosun, camuş tosun, balak, sağman ineği, yoz ineği, düve, yoz tosun, tosun düvesi, buzağı, erkek buzağı, kara düvesi, yoz düvesi, yoz karasığır, karasığır tosunu, sağman kara ineği, sağman karasığır, sağman camuş, yoz karasığır öküzü, yoz inek, comba, karasığır, kara öküzü, kara tosunu, camuş ineği, yoz karasığır düvesi, sağman camuş ineği, camuş palaz, yoz sığır ineği, yoz camuş, camuş düvesi, yoz karasığır düvesi, sağman kara ineği, karasığır düvesi, yoz kısarak, yoz camuş ineği, dişi buzağı, düve, sağman öküzü, koşu camuşu, sağman camuş öküzü, sağman karasığır öküzü, yoz camuş gibi çok geniş yelpazeden hayvanlar oluşturmaktadır.

400

Şekil 7: Zünnunabad Kazası'nda Büyükbaş Hayvanların Türlerine Göre Dağılımı

Zünnunabad Kazası'nda toplam 1788 büyükbaş hayvan yetiştiriciliği mevcuttur. Köylerde yetiştirilen hayvan türleri içerisinde camuş öküzü (297), karasığır öküzü (484), karasığır inek (12), camuş düvesi (23), sağman karasığır inek (306), karasığır düvesi (88),

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

camuş balak (4), karasığır tosunu (71), camuş inek (8), sağman camuş inek (54), tosun (60), camuş tosun (7), balak (15), sağnam inek (31), düve (13), tosun düvesi (2), buzak (37), erkek buzak (16), kara düvesi (1), sağman kara inek (4), dişi buzak (2), sağman karasığır (210), sağman camuş (25), comba (1), karasığır (1), kara öküzü (1), kara tosun (1), camuş palaz (1), camuş buzak (2), sağman öküzü (2), koşu camuşu (2), sağman camuş öküzü (2), sağman karasığır öküzü (5) bulunmaktadır. Böylelikle kazada yetiştirilen en fazla büyükbaş hayvan karasığır öküzüdür.

Kazada yetiştirilen diğer bir büyük baş hayvan türü ise yoz olanlardır. Kayıtlara göre köylerde toplam 363 büyükbaş yoz hayvan bulunmaktadır. Köylerde bulunan yoz türleri yoz kara inek (3), yoz camuş inek (39), yoz kara düve (4), yoz karasığır inek (228), yoz tosun (2), yoz camuş (3), yoz camuş düve (3), yoz inek (17), yoz düve (1), yoz karasığır öküzü (7), yoz karasığır (49), yoz karasığır düve (6), yoz sığır inek (1) şeklindedir. Verilere göre en fazla yoz hayvan yetiştiriciliği yoz karasığırır.

Köylerde rastlanılan bir hayvan türü ise yük ve binek hayvanlarıdır. Zünnunabad Kazası'nda yük ve binek hayvanları merkep, dişi merkep, kulunlu (yavrulu) kısarak, kısarak, dölsüz kısarak, yoz kısarak ve tay türlerinden meydana gelmektedir. Toplamda 462 türüne rastlanılan hayvanların içinde merkep (401), dişi merkep (3), kulunlu kısarak (1), kısarak (47), dölsüz kısarak (1), yoz kısarak (3), tay (6) şeklindedir. Yük ve binek hayvanlarının arasında en fazla hayvan türü merkep iken az az rastlanılan hayvan türü kulunlu kısarak ve dölsüz kısaraktır.

Koşu camuşu, dölsüz kısarak ve kulunlu kısarak tür olarak az bulunan hayvanlardandır. Bunlardan koşu camuşu Avkat Köyü'nden Emiroğlu Mehmed Kethüda'ya aittir (BOA, ML VRD. TMT.d. 14992). Dölsüz kısrağa Kayı Aşiret-i Cihanbeylü Köyü'nden Musaoğlu Hasan'ın kayıtlarında rastlamaktayız (BOA, ML VRD. TMT.d. 14981). Kulunlu kısarak ise Bayındır Köyü'nden Solakoğlu Ali'ye aittir (BOA, ML VRD. TMT.d. 14976).

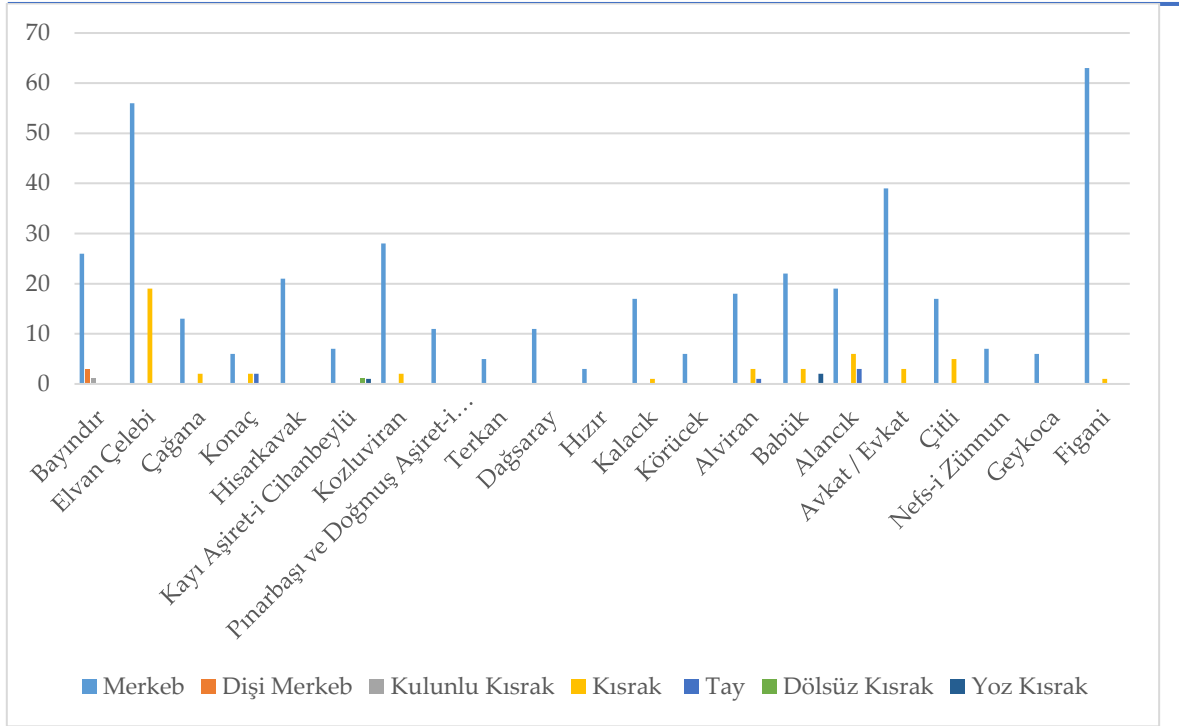
Zünnunabad Kazası'nda yapılan hayvan yetiştiriciliği faaliyetlerden biri de arıcılıktır. Kazada 19 köyde arı yetiştiriciliği yapılmakta iken 2 köyde yapılmamaktadır. Arı yetiştiriciliği yapılmayan köyler Konaç ve Kayı Aşiret-i Cihanbeylü'dür. Arı yetiştiriciliğinde 19 köyde toplam 869 adet kovan bulunmaktadır. Bu köylerden Babük'te 41, Elvan Çelebi'de 173, Çağana'da 35, Hisarkavak'ta 21, Kozluviran'da 38, Pınarbaşı ve Doğmuş Aşireti'nde 15, Terkan'da 28, Dağsaray'da 19, Hızır'da 55, Kalacık'ta 36, Körücek'te 18, Alviran'da 52, Babük'te 78, Alancık'ta 10, Avkat'ta 77, Çitli'de 70, Nefs-i Zünnun'da 37, Geykoca'da 7 ve Figani'de 59 adet arı konanı mevcuttur.

Şekil 8: Zünnunabad Köylerinde Yük ve Binek Hayvanlarının Köylere Göre Dağılımı

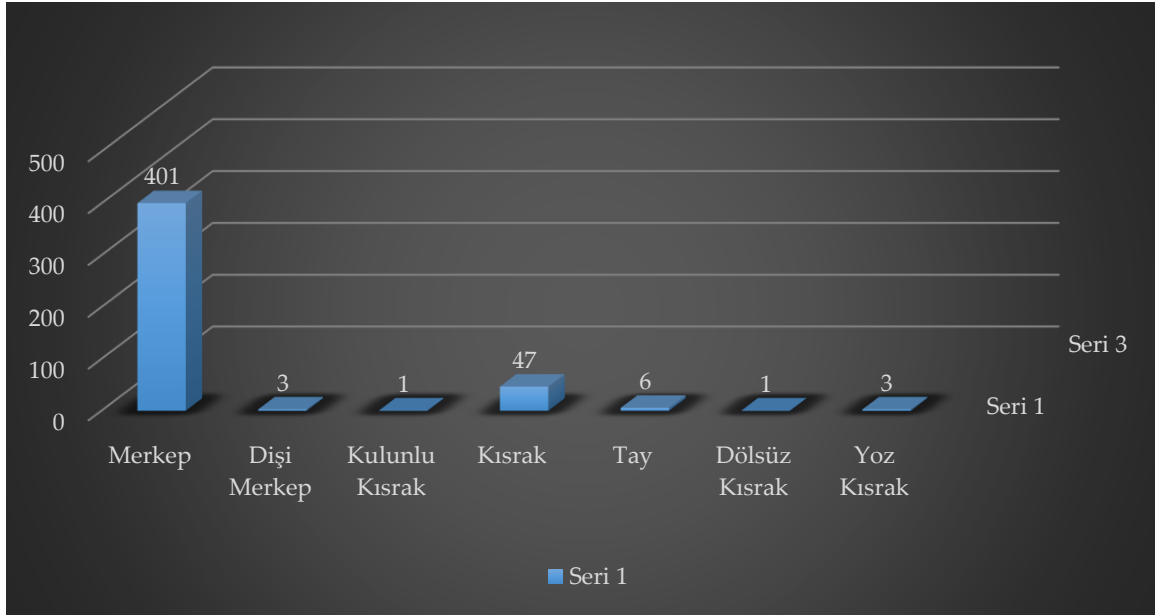

Edip UZUNDAL

Şekil 9: Zünnunabad Köylerinde Yük ve Binek Hayvanlarının Türlerine Göre Dağılımı

7. Zünnunabad Kazası'nda Vergiler

Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla birlikte Osmanlı Devleti'nde vergi sistemi yeniden düzenlenmiş, bu kapsamda şer'î vergiler olarak adlandırılan geleneksel vergiler kaldırılarak yerlerine zirai ürünlerden onda bir oranında alınan öşür ile ağnam vergisi getirilmiştir. Örfi vergiler ise birleştirilerek "virgü" adıyla tek bir vergi türü hâline dönüştürülmüştür. Yeni düzenlemeye göre, her sancağın önceki dönemlerde ödediği örfi vergi miktarı temel alınmış

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

ve buna göre sancak bazında vergi oranları belirlenmiştir. Vergi toplama süreci, kazalar, köyler, mahalleler ve hane reislerinin gelir düzeyleri esas alınarak planlanmıştır. Tahsilat işlemleri 1844 yılına kadar “ruz-ı Hızır” ve “ruz-ı Kasım” tarihlerinde iki taksit hâlinde yapılırken, bu tarihten sonra uygulama değiştirilmiş; vergilerin çiftçilerden hasat sonrasında, esnaf ve tüccarlardan ise yıl boyunca tahsil edilmesine karar verilmiştir (Güran, 1998, 13).

Çalışmamızda değerlendirmeye alınan vergiler adet-i ağnam, öşr-i asel, öşr-i cehri, öşr-i üzüm, başka yerlerde bulunanların öşr-i üzümü, öşr-i bostan, öşr-i rüsum, öşr-i bahçe ve öşr-i kovan şeklindedir. Zünnunabad köylerinde yetiştirilen ürünlerden toplam 4.109 kuruş vergi alınmıştır. En fazla vergi türü (1575,5 kuruş) ile öşr-i kovandan alınır iken bunu öşr-i üzüm (1.308,5 kuruş) ve adet-i ağnam (816,5 kuruş) takip etmektedir.

Yıllık olarak alınan bu vergilerden muaf olanlar imam, hatip, muallim, başkasının ianesiyle geçinip hiçbir mal varlığına sahip olmayanlar şeklinde deftere kaydedilmiştir. Bunlara örnek vermek gerekirse Alviran Köyü'nde 18. hanede “Karye-i mezkûr sakinlerinden Yolcuoğlu Deli Mehmed'in Emlak ve Arazi ve Hayvanatı olmayıp şunun bunun ianesiyle geçinmekte olduğu” ibaresi yer almaktadır (BOA, ML VRD. TMT.d. 14989). Yine aynı şekilde Elvan Çelebi Köyü'nde 25. hanede vergi kısmında *merkûm fukarâdan olduğundan vergi namına nesne alınmadığı, devamında ise karye-i mezkûr sâkinlerinden Müezzinoğlu ihtiyar Hasan Efendi'nin emlak ve arazi ve hayvanatı olmayub fukarâdan olarak şunun bunun iânesiyle geçinmekte olduğu* ifadesine rastlanılmıştır (BOA, ML VRD. TMT.d. 14977). Kozluviran Köyü'nde 42. hanede ise vergi kısmında 0 kuruş yazılıp devamında *karye-i mezkûr sâkinlerinden İdrisoğlu Halil Ağa'nın emlak ve arazi ve hayvanatı olmayub fukarâdan olarak şunun bunun yardımıyla geçinmekte olduğu Temettüâtı: 0* ifadesi bulunmaktadır (BOA, ML VRD. TMT.d. 14982).

Vergi veren hane sayısına bakıldığında hane sayıları şu şekildedir: adet-i ağnam (214 hane), öşr-i asel (147 hane), öşr-i cehri (17 hane), öşr-i üzüm (143 hane), başka yerlerde bulunanların öşr-i üzümü (1 hane), öşr-i bostan (13 hane), öşr-i rüsum (2 hane), öşür (2 hane), öşr-i bahçe (3 hane) ve öşr-i kovan (1 hane).

Tablo 8: Zünnunabad Köylerinde Vergi Dağılımı

Köyler	Adet-i Ağnam	Öşr-i Asel	Öşr-i Cehri	Öşr-i Üzüm	Başka Yerlerde Bulunanların Öşr-i Üzüümü	Öşr-i Bostan	Öşr-i Rüsum	Öşür	Öşr-i Bahçe	Öşr-i Kovan	Toplam
Bayındır	71	76	4	38							189

Elvan Çelebi	29,5	294	32								355,5
Çağana	22	70									92
Konaç	6										6
Hisarkavak	16	42		6,5							64,5
Kayı Aşiret-i Cihanbeylü	3										3
Kozluviran	45,5	76		34		170,5					326
Pınarbaşı ve Doğmuş Aşiret-i Cihanbeylü	17,5	30									47,5
Terkan	6,5	29									35,5
Dağsaray	25	40	145	10,5							220,5
Hızır	110										110
Kalacık	143,5	52		181,5	36						413
Körücek		36									36
Alviran	13	98					4	2			117
Babük	30,5	160		215							405,5
Alancık	25	28		5							58
Avkat / Evkat	45,5	170		4							219,5
Çitli	29,5	153		6					9		197,5
Nefs-i Zünnun		47									47
Geykoca		14,5		50		2					66,5
Figani	177,5	160		758						4	1099,5
Toplam	816,5	1.575,5	181	1.308,5	36	172,5	4	2	9	4	4.109

Tablo 8'de yer alan vergi dağılımlarına bakıldığında, köylerden elde edilen en yüksek gelir kaleminin öşr-i asel olduğu görülmektedir. Söz konusu vergi türünden toplam 1.575,5 kuruş tahsil edilmiştir. Öşr-i aseli, 1.308,5 kuruş ile öşr-i üzüm takip etmektedir.

İncelenen defterlerde, köylerdeki adet-i ağnam gelirleri arasında en yüksek tutarın 177,5 kuruş ile Figani Köyü'nden elde edildiği, en düşük tutarın ise 3 kuruş ile Kayı Aşiret-i Cihanbeylü Köyü'ne ait olduğu tespit edilmiştir. Öşr-i asel gelirlerine bakıldığında ise en fazla verginin 294 kuruş ile Elvan Çelebi, en az verginin ise 14,5 kuruş ile Geykoca Köyü'nden alındığı anlaşılmaktadır. Öşr-i cehri vergisinin yalnızca üç köyde mevcut olduğu

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

görülmektedir. Bu köyler; Bayındır (4 kuruş), Elvan Çelebi (32 kuruş) ve Dağsaray (145 kuruş) olup, toplamda sınırlı bir vergi katkısı sağlamaktadırlar.

Öşr-i üzüm gelirleri açısından değerlendirildiğinde, en fazla vergi 758 kuruş ile Figani Köyü'nden alınmış, en az vergi ise 4 kuruş ile Avkat Köyü'nde kaydedilmiştir. Ayrıca, "başka yerlerde bulunanların öşr-i üzümü" vergisinin yalnızca Kalacık'ta bulunduğu ve bu köyden 36 kuruş vergi tahsil edildiği görülmektedir. Öşr-i bostan vergisi iki köyde kaydedilmiş olup, bu köyler Kozlucı (170,5 kuruş) ve Geykoca (2 kuruş)'tur. Bunun yanında, öşr-i bahçe vergisi sadece Çitli Köyü'nden (9 kuruş) alınmış, öşr-i kovan ise yalnızca Figani Köyü'nde görülmüş ve bu köyden 4 kuruş vergi tahsil edilmiştir.

Sonuç

Bu çalışma, XIX. yüzyıl ortalarında Zünnunabad Kazası'nın sosyo-ekonomik yapısını Temettütât Defterleri ışığında inceleyerek Tanzimat sonrası Osmanlı taşra maliyesinin yerel düzeydeki işleyişini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, kazanın ekonomik organizasyonunun ağırlıklı olarak ziraat ve hayvancılığa dayandığını; hizmet ve meslek gelirlerinin ise ikincil planda kaldığını göstermektedir. Ancak bu durum yalnızca üretim yapısına işaret etmekle kalmamakta, aynı zamanda Osmanlı mali sisteminin gelir temelli yeniden yapılanma sürecinin taşradaki yansımalarını da somutlaştırmaktadır.

Zünnunabad örneği, Tanzimat'la birlikte klasik tımar ve iltizam düzeninin çözülmesi sonrasında geliştirilen doğrudan ve gelir esaslı vergilendirme anlayışının, kırsal bir kazada nasıl uygulandığını göstermesi bakımından önemlidir. Temettütât kayıtları, hane merkezli bir mali tasnif anlayışının benimsendiğini göstermektedir. Bu çerçevede üretim kapasitesi, arazi tasarrufu ve mesleki faaliyetler, vergi matrahının belirlenmesinde temel ölçütler hâline gelmiştir. Bu yönüyle Zünnunabad, Osmanlı maliyesinin merkezîleşme eğiliminin ve taşra üzerindeki mali denetim kapasitesinin artışının mikro ölçekte gözlemlenebildiği bir örnek sunmaktadır.

Arazi dağılımındaki mezru-gayrimezru dengesizliği, üretim potansiyelinin her köyde aynı düzeyde gerçekleşmediğini; dolayısıyla vergi yükünün de homojen bir yapı arz etmediğini göstermektedir. Bu durum, Osmanlı mali sisteminde teorik olarak eşitlikçi bir gelir vergisi anlayışı benimsenmiş olsa da uygulamada yerel üretim kapasitesinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Vergi muafiyetlerinin imam, hatip, muallim gibi kamu görevlileri ile fukara ve yardıma muhtaç kesimler için sürdürülmesi ise mali rasyonalite ile geleneksel sosyal koruma mekanizmalarının birlikte varlığını devam ettirdiğini göstermektedir. Böylece Tanzimat Dönemi mali reformlarının, bütünüyle kopuşçu değil; belirli ölçüde süreklilik barındıran bir dönüşüm süreci olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmanın teorik katkısı, Osmanlı taşra ekonomisini yalnızca üretim verileri üzerinden betimlemekle sınırlı kalmayıp, gelir temelli vergilendirme pratiğini devlet-toplum

ilişkileri bağlamında değerlendirmesidir. Zünnunabad örneği, mali merkezleşme ile yerel ekonomik gerçeklik arasındaki etkileşimi görünür kılmakta; temettüât sisteminin hem bir mali enstrüman hem de toplumsal yapıyı kayıt altına alan bir idari araç olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle araştırma, Osmanlı mali sisteminin XIX. yüzyıldaki dönüşümünü mikro-tarihsel bir çerçevede analiz ederek, makro düzeydeki mali reform tartışmalarına yerel ölçekte ampirik bir katkı sunmaktadır.

Netice olarak Zünnunabad Kazası, üretim yapısı, vergi kompozisyonu ve toplumsal katmanlaşması itibarıyla Osmanlı taşra ekonomisinin genel eğilimleriyle uyumlu bir görünüm sergilemektedir. Bununla birlikte köyler arasındaki farklılıklar, Osmanlı kırsalının yeknesak bir yapıdan ziyade çeşitlilik içeren bir ekonomik dokuya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Osmanlı mali modernleşmesinin ancak yerel örnekler üzerinden derinlemesine incelenmesiyle sağlıklı biçimde anlaşılabilceğini göstermekte; Temettüât Defterleri'nin bölgesel tarih çalışmalarında sunduğu imkânları bir kez daha teyit etmektedir.

Kaynakça

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivleri (BOA).

Maliyen Müdevver Defterler MAD, ML VRD. TMT.d. 14976-14996.

Telif Eserler

- Abdizade Hüseyin Hüsameddin Yaşar. 2022. Amasya Tarihi, C. 1-4. Ed. S. Keçeci Kurt vd. Samsun: Amasya Belediyesi Yayınları.
- Alandağlı, Murat. 2025. "İnancın, Şekavetin ve Siyasetin Şekillendirdiği Bir Orta Anadolu Kazası: Zünnunabad". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 115: 85-126.
- Altundağ, Şinasi. 1947. "Osmanlı İmparatorluğu'nun Vergi Sistemi Hakkında Kısa Bir Araştırma". Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi 5(2): 187-197.
- Devellioğlu, Ferit. 2002. Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Erkoç, Ethem. 2001. Yirmi Birinci Yüzyılda Çorum İli ve İlçeleri. Çorum: Kardeş Matbaacılık.
- Genç, Sabit. 2021. "Amasya İli ve Yakın Çevresinin Tarihi Coğrafyası". Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences 7(42): 1313-1333.
- Güran, Tevfik. 1998. Osmanlı Tarım Ekonomisi 1840-1910. Türk İktisat Tarihi Yıllığı.
- Güran, Tevfik. 2000. "19. Yüzyıl Temettüât Tahrirleri", Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik. Ankara: Devlet İstatistik Matbaası. 73-94.
- Güran, Tevfik. 2014. 19. Yüzyılda Osmanlı Ekonomisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kara, Adem. 2008. Osmanlı Teşkilat Yapısı İçerisinde Çorum Sancağı. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kallek, Cengiz. 2022. "Kile". ss. 567-570 içinde Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. C. 5. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kütükoğlu, Mübahat S. 1995. "Osmanlı Sosyal ve İktisadi Kaynaklarından Temettüât Defterleri", Belleten LIX (225): 395-412.

Temettütât Defterleri'ne Göre Zünnunabad Kazası'nda Sosyo-Ekonomik Durum

Ortaylı, İlber. 2019. Osmanlı'da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sami, Şemseddin. 1978. Kamus-ı Türki, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Şenkul, Dilek, Karaca, Behset. 2020. "1053 Numaralı Temettütât Defterine Göre Tanzimat Devrinde Hoyran Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu". Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 37: 250-279.

Taşkın, Ünal. 2005. "Osmanlı Devleti'nde Kullanılan Ölçü ve Tartı Birimleri". Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Uzundal, Edip. 2023. II. Abdülhamid Döneminde Amasya Sancağı. Konya: Kömen Yayınları.

